

ЗА МОТИВАЦИЯТА ПРИ ИЗБОР НА НЕМСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА СТЕПЕН

Силвия Дачева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. В ежедневието на съвременното общество все по-често се налага употребата на английски език. Изучаването му още от ранна възраст е широко застъпено в образователната система на Република България. Принципът за многоезичие предполага усвояването на минимум два чужди езика сред подрастващите. Тази реалност провокира у автора на текста въпроса за мотивацията сред ученици и родители при избора им на немски език като чужд в ранна детска възраст. Данните от проведеното проучване биха допринесли за преосмисляне на избора на първи и съответно втори чужд език от училищните ръководства и учителите по чужд език, от една страна, от учениците и родителите, от друга, и от авторите на учебни комплекси, от трета.

Ключови думи: мотивация; начално училище; немски език; език

1. Мотивацията в процеса на учене

Образованието е „моторът“ на всяко едно общество. Без стабилна образователна система обществото би било социално нестабилно и безперспективно. Образованието не е само средство за предаване на знания и умения. Чрез него се изграждат личности, които живеят в колаборация помежду си. Именно заради това образованието трябва да следва потребностите на цялото общество. Според Добролюбов (Pirgov, 1975: 158) „Истинското образование е такова образование, което дава възможност на човека да определи своето отношение към всичко, което го обкръжава“. Придържайки се към гореспоменатата теза на руския автор, трябва да отбележим, че образованието е заобиколено от технологичен напредък, общество, за което физическите граници на държавите не са пречка за свободно пътуване и общуване. Образованието е изправено пред сложната задача да стъпи в новия и модерен свят и да съхрани своята мисия да създава достойни граждани. За да отговори на потребностите на обществото, пред училището стои отговорността да породи и съхранява мотивация у учащите за развитие на умения.

Думата „мотив“ има латински произход (от лат. moveo – „движа“). Основното значение е „Повод да се предприеме или извърши нещо; подтик; подбуда“⁽¹⁾.

Костова (2000) разглежда мотивацията като „процес на подтикване на човека да извърши едни или други действия и постъпки. Той е сложен акт, който изисква анализ на алтернативи, избор и вземане на решение“. За да постигне определена цел, всеки човек трябва да има определени нагласи, мотиви, потребности. От гледна точка на съвременната психология, действията на човека са продиктувани от неговите потребности, намерения, желания и стремежи. Според Илия Стойков (2005) активността е тясно свързана с потребностите и мотивите на индивида. Мотивацията може да се разглежда като задвижващата сила към постигането на поставените цели в конкретна учебна ситуация. А самата учебната дейност е комплекс от педагогически действия, които повишават активността на учениците под ръководството на учителя. Коева (2017) обобщава изследване на Илин, според което учебно-познавателните мотиви възникват в самия учебен процес под влияние на различни фактори: съдържание на учебния материал, организация, форми и оценка на учебната дейност, стил на педагогическата дейност. За да е обективно настоящото изследване, трябва да се вземе под внимание и възрастовата динамика на мотивацията за учене на Илин (Коева, 2017: 216), която разграничава три етапа в училищна възраст: начална училищна степен, основна училищна степен и гимназиална училищна степен. Коева обобщава, че от особено значение за повишаване на мотивацията сред учениците от начална училищна възраст са игровата мотивация, желанието за изпълнение на родителските изисквания, любопитството, мотиви, свързани с предстоящи успехи, и оценката на учителя.

2. Цел на изследването

Настоящото изследване има за цел да анализира и обобщи мотивацията за избор на немски език като чужд сред родители на ученици от първи клас. Търси се отговор на въпроса как и доколко учениците са мотивирани да изучават езика, след като са постъпили вече в училище.

Задължителното чуждоезиково обучение в българското училище започва във втори клас. Според Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. структурата на учебния план обхваща три групи учебни часове, разпределени в раздели, както следва.

1. Раздел А – задължителни учебни часове.
2. Раздел Б – избираеми учебни часове.
3. Раздел В – факултативни учебни часове (чл. 2. (1)).

Според същата наредба чл. 8. (1) гласи „В избираемите учебни часове на учебния план може да се осъществява обучение за придобиване на:

– разширена подготовка по общообразователни учебни предмети, включени в раздел А;

– разширена подготовка по общообразователни учебни предмети, които не се изучават в раздел А в съответния клас, но се изучават в процеса на училищно обучение;...“.

В тази връзка, през учебната 2017/2018 година в СУ „Вела Благоева“ – Велико Търново, бе предложен учебен план за първи клас (една паралелка) към раздел Б – като избираеми учебни часове да се изучават два часа седмично немски и един час седмично български език.

Двадесет и трима от родителите/настойниците на първокласниците посочват като свое желание децата им да изучават немски език в първи клас. Това събуди изследователския интерес на авторката: какви са причините/мотивите за техния избор.

3. Анализ на анкетното проучване

Съобразно възрастта на малките ученици и това, че те все още не могат да четат и пишат, не вземат самостоятелни решения за своето образование, анкетното проучване, съставено от въпроси с отворени и затворени отговори, е проведено сред 21 родители на ученици от първи клас.

На първия въпрос – **„Каква е мотивацията Ви при избора на немски език като чужд за Вашето дете?“**, най-голям дял (21%) от анкетираните споделят, че са избрали този език, тъй като той е важен за бъдещото кариерно развитие на учениците. Тъй като немският език е един от най-широко разпространените езици в Европа (около 95 милиона жители говорят немски), а Германия е страна със стабилна икономическа позиция в Европейския съюз, родителите насочват и своите деца към поставяне на основи за по-добро бъдещо кариерно развитие.

Същият е и дялът на родителите (21%), за които изучаването на немски език от тяхното дете е продиктувано от личен опит. Петима от анкетираните са посочили, че член от семейството има познания или владее езика и биха могли да помагат на детето в неговата подготовка.

Отново според 21% от анкетираните това е възможност първокласниците да изучават чужд език, който е различен от широко разпространения английски.

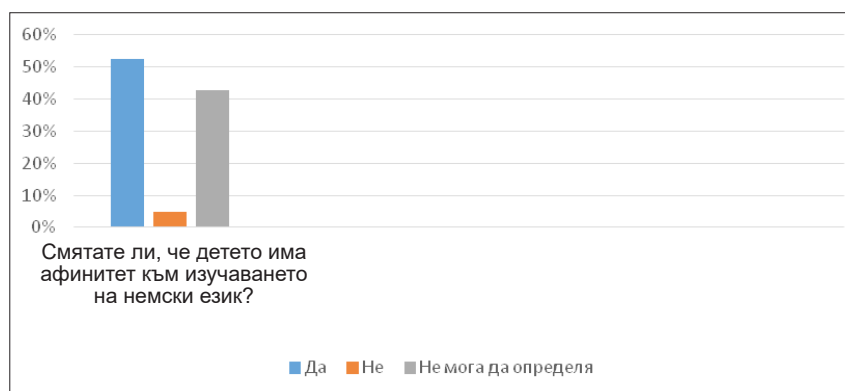
Родителите, които посочват друга причина за избор на немски език като чужд, заемат 30 % от участниците в проучването. Петима от тях споделят, че са направили избор не конкретно какъв език да изучава тяхното дете, а за учител, който да му преподава. И тъй като в начален етап класният ръководител е и учител по всички учебни предмети, тук става въпрос за съвпадение на класен ръководител и учител по немски език. Един/една от анкетираните посочва, че изборът на немски език в първи клас е личен избор на детето. Също един/една от анкетираните отбелязва като свой отговор осъзната необходимост да се изучава езикът като средство за свободно

общуване с близки и роднини, носители на немски език. Един родител дава мнение, че детето е записано случайно в тази паралелка. Графично резултатите са изобразени на фигура 1.

Фигура 1. Мотивация на родителите при избора на немски език като чужд

На въпроса „*Смятате ли, че детето има афинитет към изучаването на немски език?*“ 54% от анкетираните дават положителен отговор, 39 % от тях не могат да определят, а 7% посочват, че детето не показва предпочитания да учи немски език в тази възраст. Графично резултатите се визуализират на фиг. 2.

Фигура 2. Афинитет към изучаване на немски език

Въпрос номер три цели да проучи какво мотивира или демотивира учениците при изучаването на немски език като чужд в училище. При форму-

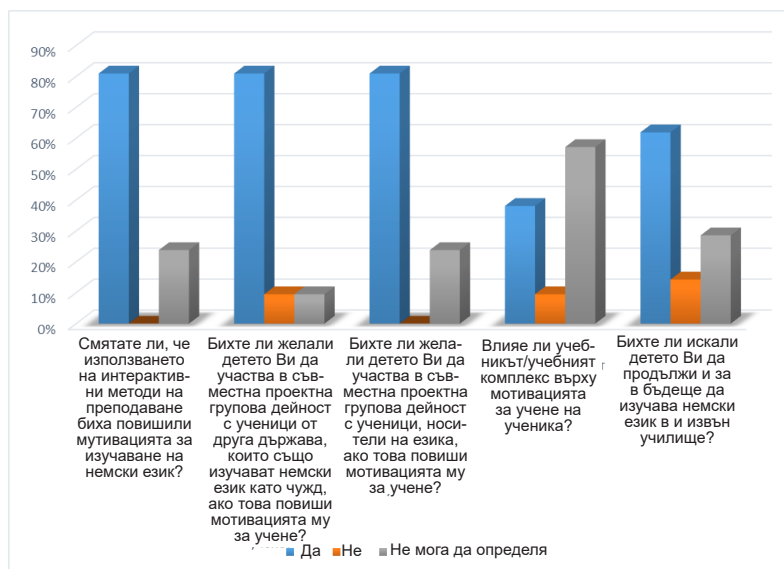
лировка на въпроса *„Смятате ли, че детето Ви има лична мотивация да изучава немски език в училище?“* са посочени положителен и отрицателен вариант за отговори, към които анкетираните имат възможност свободно да допълнят аргументите си. Петдесет и два процента от родителите посочват, че децата им са лично мотивирани да изучават немски език. Като двама от тях споделят, че на децата им харесва, без да определят обаче кой точно елемент от учебния процес. Общо четирима отговарят, че учениците са мотивирани да изучават немски език, тъй като учебният процес е съобразен с възрастовите особености на децата. Един от анкетираните споделя, че детето иска да следва примера на свой родител, т.е. член от семейството владее езика и като мотивация при ученето се поставя личният пример. Също един родител като причина за избора си отбелязва, че детето изучава чужди езици с лекота. И отново един споделя като осъзната мотивация за учене на немски език желание за свободно общуване с роднини в немскоезична страна.

Пет процента от анкетираните посочват, че учащите нямат лична мотивация да изучават немски език, а 43% не могат да определят и да дадат еднозначен отговор.

От отговорите на въпрос номер четири – *„Смятате ли, че детето Ви учи немски език само заради Ваши избор?“*, става ясно, че 40% от участниците в анкетното проучване считат, че техният избор на чужд език в начална училищна степен е водещ в обучението на децата им. Шестдесет на сто са посочили, че в избора на чужд език са участвали и самите ученици.

Следващият въпрос – *„Смятате ли, че използването на интерактивни методи на преподаване би повишило мотивацията за изучаване на немски език?“*, произтича от все по-широкото застъпване на информационно-комуникационните технологии в образованието, както и от необходимостта от навлизане на нови и съобразени с модерното общество методи на преподаване. Седемнадесет от всички анкетирани, или 81% считат, че използването на интерактивни методи в обучението би повишило мотивацията за учене сред малките ученици, а петима от всички са посочили, че не могат да определят.

Въпрос 6 – *„Бихте ли желали детето Ви да участва в съвместна проектна групов дейност с ученици от друга държава, които също изучават немски език като чужд, ако това повиши мотивацията му за учене?“*, и въпрос 7 – *„Бихте ли желали детето Ви да участва в съвместна проектна групов дейност с ученици, носители на езика, ако това ще повиши мотивацията му за учене?“*, са продиктувани от възможността за създаване на учебен проект в eTwinning – единна общност на училищата в Европа. Осемдесет и един процента от анкетираните отговарят, че биха искали децата им да бъдат част от виртуална общност съвместно с ученици носители на изучава-

Фигура 3. Графично изображение на отговорите от пети до девети въпрос

ния език, ако това повиши личната мотивация за учене. Интересът за подобно взаимодействие сред родителите намалява до 76%, в случай че обучаваните си партнират с връстници, които изучават немски език като чужд. Интересен е фактът, че 10% от родителите не биха искали първокласниците да работят в колаборация с обучавани, за които немският език не е майчин, което обаче не важи за създаване на учебни партньорства с учащи, които са носители на езика. Родителите, които са посочили, че не могат да изразят еднозначно мнение, са съответно 14% към въпрос 6 и 19% към въпрос 7.

Чрез въпрос 8 – „*Влияе ли учебникът / учебният комплекс върху мотивацията за учене на ученика?*“, е потърсено мнението на родителите относно избора на програмата KIKUS, която е създадена от носители на езика и е предназначена за устен фонетичен курс на обучение. Най-голям е дялът на родителите, които не могат да дадат компетентен отговор и изразяват мнението си с „не мога да определя“ – 57%. Тридесет и три на сто от анкетираните посочват като свой отговор „да“, а едва 10% считат, че учебният комплекс не би повлиял на мотивацията за учене.

Следващият въпрос цели да проучи какви са нагласите на родителите за бъдещото езиково обучение на техните деца: „*Бихте ли искали детето Ви да продължи и напред да изучава немски език във и извън училище?*“, като се има предвид следваща степен на образование. Шестдесет и два процента от анкетираните подкрепят настоящия си избор и биха искали детето

им да изучава немски език занапред. Тридесет и три процента не могат да дадат еднозначен отговор към този момент от проучването, а 5% биха искали децата им да изучават друг чужд език в бъдеще.

В анкетното проучване е потърсено и мнението на родителите относно обратния процес на мотивацията на учене, а именно: **„Какво би демотивирало учениците да изучават немски език в училище?“**. Изводите биха допринесли за набелязване на превантивни мерки, за да се избегне отпадане на ученици от съответната група, изучаваща немски език като чужд. От резултатите става ясно, че най-голям е дялът на анкетираните, които считат, че липсата на подходящ подход от страна на учителя би била основна причина като демотивиращо условие в учебния процес – 35%. Осемнадесет процента от участвалите в проучването смятат, че ако методите на преподаване не са актуални за съвременното общество, децата ще загубят интерес да учат. Според 12% от родителите влияние върху отказа за изучаване на немски език като чужд може да окаже обкръжаващата детето среда, т.е. приятели, близки, които учат друг език. Петнадесет процента посочват, че ученето на немски език в голяма група може да е причина за намаляване на мотивацията за учене. Според 5% от анкетираните срещането на трудности или високата степен на трудност на цитирания език би могло да демотивира учениците. Десет процента от анкетираните споделят в отворен отговор, че няма причина, която може да демотивира учениците да продължат изучаването на немски език като чужд в училище. Графично резултатите са представени във фигура 4.

4. Заключение и бележки

От проведеното анкетно проучване могат да се набележат някои основни моменти. Въпреки че живеем в глобално технологично общество и английският език заема важно място в ежедневието ни, голяма част от родителите осъзнават необходимостта от изучаване на друг, различен език от техните деца. Обществото отчита значението на немския като един от често употребяваните езици в Европа, както и водещото икономическо положение на Германия в световната икономика. Може би това е и причината част от родителите да считат, че бъдещото кариерно развитие на децата им би могло да се обвърже с комуникация на немски език. Това е и важен мотив при избора на немския като първи чужд. И тъй като характерна възрастова особеност на малките деца е, че усвояват по-лесно чужд език, родителите се възползват от възможността първокласниците да започнат да изучават немски език още от ранна училищна възраст.

Малките деца учат непринудено, докато играят. При тях водещ мотив във всяка една учебна дейност е играта. Добрият педагог трябва да има базисни познания в областта на методиката на ранното чуждоезиково обучение, за да намира правилен подход за всяка една учебна единица и за да не губят децата желание за учене. Обучението по немски език в начална училищна степен

Фигура 4. Демотивация за изучаване на немски език

трябва да е съобразено с интересите, потребностите и желанията за изява на малките ученици.

Един от принципите в педагогиката е принципът за съзнателност. Пред учителя стои задачата да постави конкретна цел на обучението, с която учениците да са мотивирани да участват активно в учебно-възпитателния процес. И тъй като основна задача на чуждоезиковото обучение е участие в комуникативна ситуация, трябва да се вземат под внимание отговорите от анкетното проучване, че значителна част от родителите биха искали децата им да участват в съвместна проектна дейност с чуждестранни ученици. Това, от своя страна, отвежда и към необходимостта от активно внедряване на ИКТ в учебния процес.

Следвайки изводите дотук, можем да обобщим, че обучението по немски език, като част от училищното образование, изисква иновативни модели на преподаване, които не само дават знания, но и развиват ключовите умения на XXI век. Важна задача пред учителя е да мотивира, да вдъхновява учениците си да достигат до нови потребности, да преживяват „уроците“, да изпитват различни емоции. Когато обучението не е вълнуващо и липсва връзката учител – ученик, целият учебно-възпитателен процес може да се превърне в пълно отчаяние, апатия, дори агресия и за двете страни. Качеството на взаимовръзката между участниците в училищния живот е първостепенно за пови-

шаване на мотивацията за учене. Зачитането на потребностите на учителя от учениците и на учениците от учителя позволява създаване на мотивираща и оптимална комуникативна учебна среда.

БЕЛЕЖКИ

1. Речник на чуждите думи в българския език 1982. БАН. София.
2. Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебен план. Държавен вестник, брой 94, 62.

ЛИТЕРАТУРА

- Костова, З. (2000). *Как да създадем нагласа за учене. Иновации в образованието*. София: Педагог 6.
- Пирьов, Г. (1975). *Педагогическа психология*. София: Наука и изкуство.
- Стойков, И. (2005). *Педагогическа и възрастова психология*. Велико Търново: Фабер.

REFERENCES

- Kostova, Z. (2000). *Kak da suzdam naglasa za uchene. Inovacii v obrazovanieto*. Sofia: Pedagog 6.
- Piriov, G. (1975). *Pedagogicheska psihologia*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Stoikov, I. (2005). *Pedagogicheska I vuzrastova psihologia*. Veliko Tarnovo: Faber.

THE MOTIVATION TO CHOOSE GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOL

Abstract. The everyday life of the modern society requires frequent use of English language. Learning it from an early age is widely spread in the educational system of the Republic of Bulgaria. The multilingualism suggests that students acquire at least two foreign languages. This fact makes the author ask the question about the motivation among students and parents when choosing German as a foreign language from an early age. The data collected from the survey encourage school administration and foreign language teachers on one hand, students and parents on the other as well as student's books' writers to reconsider the choice of the first and second foreign language.

Keywords: motivation; primary school; German; language

✉ **Ms. Silvia Datcheva**

University of Veliko Tarnovo

Veliko Tarnovo, Bulgaria

E-mail: silwiqdatchewa@abv.bg